

Fragmenty z histórie Ústavu geotechniky SAV

Vít'azoslav Krúpa¹

The fragments from history of Institute of Geotechnics Slovak Academy of Sciences

Úvod

Laboratórium baníctva Slovenskej akadémie vied (SAV) Bratislava bolo do Košíc premiestnené 1. 1. 1957. Predstavuje základ existencie Ústavu geotechniky SAV v Košiciach. Od roku 1961 sídli ústav v budove na Watsonovej ulici, predtým to bola Solovjevova ulica. Historické premeny spoločnosti prinášali tiež inovácie výskumného zamerania ústavu a zmeny jeho pôvodného názvu. Od roku 1963 ústav pôsobil pod názvom Ústav baníctva SAV, od roku 1967 Ústav vlastností hornín SAV, od roku 1975 Banický ústav SAV a v roku 1993 dostal terajší názov.

Ústav geotechniky SAV svojim zameraním patrí do oblasti základného a aplikovaného výskumu rozpojovania hornín, úpravy nerastných surovín a odpadov, mechanochémie s dôrazom na prípravu nanoštruktúr, minerálnych biotechnológií a ochrany životného prostredia súvisiaceho s banskou činnosťou. Je výnimočný a svojho druhu jediný na Slovensku.

Na ústave pôsobili viaceré významné osobnosti slovenskej vedy a SAV, ako napr. akademik Tibor Kolbenheyer, prof. dr. hc. Dr. Ing. František Špaldon, DrSc., člen korešpondent SAV, Ing. Vincent Mihalík, CSc., prof. Ing. Ľudovít Kovanič, DrSc., prof. Ing. Félix Sekula, DrSc., prof. RNDr. Klára Tkáčová, DrSc., prof. Ing. Baltazár Frankovič, DrSc., prof. Ing. Gejza Dunay, DrSc., RNDr. Jozef Kupka, DrSc., plk. prof. Ing. Tobiáš Lazar, DrSc., doc. Mudr. Bernard Gomboš, CSc., prof. RNDr. Nadežda Številová, PhD., Ing. Stanislav Zafko, CSc. a ďalší.

Fragmenty histórie

Laboratórium baníctva (1957 – 1962)

Od januára 1957 do júla 1961 bolo Laboratórium baníctva umiestnené v priestoroch Baníckej fakulty VŠT v Košiciach, potom sa presťahovalo do vybudovaných priestorov na Solovjevovej ulici, ktorá je dnes Watsonova. V auguste 1958 sa stal vedúcim Laboratória baníctva Judr. Ing. Karol Ugor, CSc. Koncom roku 1958 malo pracovisko len 6 pracovníkov a koncom roku 1960 už 22 pracovníkov. Do konca roku 1963 vzrástol počet pracovníkov až na 50 zamestnancov.

Ústav baníctva SAV (1963 – 1966)

Ústav baníctva viedol Judr. Ing. Karol Ugor, CSc. až do mája v roku 1965, keď bol Predsedníctvom SAV dočasne poverený RNDr. Jozef Kupka, CSc. Ústav bol reorganizovaný a bolo zmenené jeho zameranie až do jeho zrušenia ku dňu 1. 1. 1967 keď mal 2 vedecké oddelenia a to:

- Oddelenie fyzikálnych a fyzikálno-chemických vlastností hornín,
- Oddelenie rozpojovania hornín.

Ústav vlastností hornín SAV (1967 – 1975)

Ústav vlastností hornín SAV od jeho vzniku 1.1.1967 do roku 1969 viedol akademik Tibor Kolbenheyer. K dvom oddeleniam, ktoré boli vybudované ešte za éry Ústavu baníctva SAV a ktoré viedli RNDr. Jozef Kupka, CSc. a Ing. Félix Sekula, CSc., pribudlo Oddelenie úpravy úžitkových nerastov, ktorého vedúcim sa stal Ing. Vincent Mihalík, CSc., riaditeľ Ústavu vlastností hornín SAV v rokoch 1969 – 1974. Od 14. 12. 1974 bol riaditeľom ústavu Ing. Vincent Mihalík, CSc., ktorý pri výkone svojich služobných povinností zahynul pri autohavárii. V roku 1975 bol za riaditeľa ústavu menovaný prof. Ing. Ľudovít Kovanič, CSc.

¹ *host. prof. Ing. Vít'azoslav Krúpa, DrSc., Ústav geotechniky SAV v Košiciach, Watsonova 45, 043 53 Košice, Slovensko, krupa@saske.sk*

(Recenzovaná a revidovaná verzia dodaná 18. 12. 2006)

Banícky ústav SAV (1976 – 1993)

Riaditeľmi Baníckeho ústavu SAV boli prof. Ing. Ľudovít Kovanič, DrSc. (1976 – 1987) a Ing. Félix Sekula, DrSc. (1987 – 1997), od roku 1993 už ako riaditeľ Ústavu geotechniky SAV. Banícky ústav SAV mal vtedy 5 vedeckých oddelení:

- Oddelenie životného prostredia a hygieny v baníctve, vedúci RNDr. Jozef Kupka, DrSc.
- Oddelenie rozpojovania hornín, vedúci Ing. Félix Sekula, DrSc.
- Oddelenie geofyziky a banského meračstva, vedúci prof. Ing. Ľudovít Kovanič, DrSc.
- Oddelenie úpravy ťžitkových nerastov, vedúci Ing. Stanislav Zaťko, CSc.
- Oddelenie fyzikálnochemických procesov úpravy, vedúci RNDr. Klára Tkáčová, DrSc.

Ku koncu roku 1986 mal Banícky ústav SAV 64 kmeňových pracovníkov, z toho 21 vedeckých. Po roku 1990, keď Slovenskú akadémiu vied postihla reorganizácia vedecko – výskumného programu i kádrového budovania, sa počet zamestnancov Baníckeho ústavu SAV cielene znížil na cca 50 zamestnancov. V roku 1991 sa tomuto trendu prispôsobila aj organizačná štruktúra pracoviska. V rámci dvoch základných výskumných smerov boli vytvorené pohyblivé riešiteľské tímy na riešenie grantových a inštitucionálnych úloh a na vedecko – realizačnú činnosť.

Ústav geotechniky SAV (1993 -)

K zmene názvu Baníckeho ústavu SAV na Ústav geotechniky SAV došlo schválením Predsedníctvom SAV dňa 29.4.1993. Ústav sa zároveň stal príspevkovou organizáciou v rámci SAV. Riaditeľom ústavu bol Ing. Félix Sekula, DrSc. (1993 – 1997). Organizačnú štruktúru tvorili pohyblivé riešiteľské tímy, ktoré riešili grantové úlohy a vedeckú – realizačnú činnosť. Od roku 1998 je riaditeľom Ústavu geotechniky SAV Ing. Vít'azoslav Krúpa, DrSc. Štruktúru ústavu v rokoch 1998 až 2002 tvorilo 7 vedeckých oddelení, kopírujúcich grantové tímy. Od roku 2002 má ústav 5 vedeckých oddelení:

- *Oddelenie deštruktívnej a konštrukčnej geotechniky*, ako pokračovateľ tradícií Oddelenia rozpojovania hornín od roku 1963, vedúci hosť. doc. Ing. František Krepelka, PhD.
- *Oddelenie životného prostredia a hygieny v baníctve*, ako pokračovateľ tradícií rovnomenného oddelenia od roku 1976, vedúci hosť. doc. RNDr. Milan Bobro, PhD.
- *Oddelenie fyzikálnych a fyzikálno – chemických spôsobov úpravy nerastných surovín*, ako pokračovateľ tradícií Oddelenia úpravy ťžitkových nerastov od roku 1976, vedúci Ing. Štefan Jakabský, PhD.
- *Oddelenie mechanochémie*, ako pokračovateľ tradícií Oddelenia fyzikálnochemických procesov úpravy od roku 1976, vedúci prof. RNDr. Peter Baláž, DrSc.
- *Oddelenie minerálnych biotechnológií*, ktorého história siaha do roku 1984, keď sa tento výskumný smer začal rozvíjať v Oddelení fyzikálnochemických procesov úpravy.

Podrobnejšie informácie o histórii ale aj súčasnosti Ústavu geotechniky SAV v Košiciach, o riešených projektoch, o spolupráci s inštitúciami SAV a fakultami vysokých škôl doma aj v Českej republike, o spolupráci s podnikateľskými subjektami a odbornými spoločnosťami, nájdete na www.saske.sk/UGT/.

Na našom jubilujúcom ústave za 50 rokov jeho existencie bolo vo vedeckej výchove vyškolených 49 vedeckých pracovníkov, ktorí získali vedeckú hodnosť CSc. alebo PhD. a 7-mi získali vedeckú hodnosť DrSc. Ústav má v súčasnosti 54 zamestnancov, z toho 27 vedeckých pracovníkov, 8 vysokoškolských pracovníkov a 15 stredoškolských pracovníkov. V dennej forme doktorandského štúdia školí 11 doktorandov.

Záver

Chcem sa poďakovať všetkým bývalým aj súčasným kolegom, ktorých prínos pre rozvoj a činnosť Ústavu geotechniky SAV a jeho predchodcov je veľmi významná, aj keď v tomto príspevku nie je zjavná.

Chcem sa poďakovať spolupracovníkom a priateľom z fakúlt vysokých škôl, ústavov SAV a podnikov pracujúcich v oblasti baníctva, stavebníctva, geológie, hutníctva, strojárstva a pod., ktorí sa významnou mierou zaslúžili o rozvoj nášho ústavu výmenou vedeckých poznatkov a majú nemalú zásluhu na zvyšovaní vedeckých a odborných vedomostí našich pracovníkov.

Zdar boh !